

Kunst

i dagtilbud

i institutionernes dagligdag

UDGIVER

Region Sønderjylland-Schleswig – Regionskontor & Infocenter

📍 Lyren 1 | DK-6330 Padborg | 📞 +45 74 67 05 01

🌐 region.dk / region.de

🌐 kulturfokus.dk / kulturfokus.de

🌐 kulturakademi.dk / kulturakademi.de

Version 2024

FORFATTER

Inga Momsen

REDAKTION

Annika Carstensen

FOTOS

Kira Kutscher, Tim Riediger, Anja Peist, Annika Carstensen

Adobe Stock, Freshkonzept GmbH, Maike Liepolt

Denne publikation er licenseret under CC BY-NC-SA:

Ikkekommerciel-deling på samme vilkår:

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

Denne brochure er blevet til med støtte fra Kulturaftale Sønderjylland-Schleswig og er baseret på erfaringer med fem dansk-tyske „Kunst i dagtilbud“-forløb, der blev gennemført i kulturaftaleperioden 2021-2024.

Kulturaftale Sønderjylland-Schleswig er et samarbejde mellem kommunerne Haderslev, Sønderborg, Tønder og Aabenraa, Stadt Flensburg, Kreis Nordfriesland og Schleswig-Flensburg samt Region Syddanmark, Land Schleswig-Holstein og det danske kulturministerium.

KONZEPT & DESIGN

FRESHKONZEPT GmbH – Original Maike

Maike Liepolt

🌐 freshkonzept.de – m.liepolt@freshkonzept.de

FRESHKONZEPT
Original
MAIKE

Indhold

Side 4 | **Forord**

Side 5 | **Hvorfor kunst i dagtilbud?**

Side 6 | **Introduktion til forløbet**

Side 6 | **Kunstprojekter i jeres dagtilbud**

Side 7 | **Eksempel på et forløb**

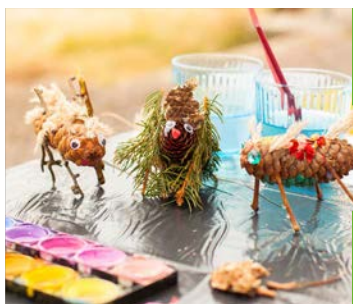
Side 7 | **Temaforslag**

Side 8 | **Projektforberedelse**

Side 8 | **Tips til samarbejdet – Sådan kommer I i gang**

Side 9 | **Tjekliste til dagtilbud**

Side 10 | **Under projektet**

Side 10 | **Sådan arbejder I sammen**

Side 11 | **Sådan kan I præsentere jeres resultater**

Side 12 | **Økonomi, støtte og tips**

Side 12 | **Støtte gennem transportpuljen**

Side 13 | **Ansøgninger med og uden partner**

Side 13 | **Eksempler på aktiviteter**

Side 14 | **Eksempler på mødesteder**

Forord

Denne brochure skal inspirere danske og tyske dagtilbud til at mødes på tværs af grænsen gennem billedkunst, til at blive inspireret af hinanden og til at udveksle erfaringer med hinanden.

I dansk-tyske dagtilbudsprojekter kan arbejdet med kunst bidrage til at gøre udgangspunktet for det fælles møde mellem børnene lettere. Kunst som medie fremmer uvante møder og ændrer derved den indbyrdes kommunikation.

Hæftet beskriver, hvordan danske og tyske dagtilbud planlægger og gennemfører fælles kunstprojekter og hvordan de kan søge om økonomisk støtte fra den dansk-tyske transportpulje.

Inga Momsen

Hvorfor kunst i dagtilbud?

Kunst er et frirum

Man kan se, føle, høre, lugte og nogle gange også smage den. Den er en impuls, et lille puf til selv at udrette noget. Den kræver tid, tålmodighed, koncentration, fordybelse, fantasi, eksperimenteren og en smule kunnen. Kunst understøtter børnenes naturlige trang til at udtrykke sig kreativt. Med kunstens midler kan omgivelserne opleves med alle sanser og hele kroppen. Opgaver, der involverer leg giver børnene mulighed for at finde deres helt individuelle udtryksform.

Samtidig styrker det kunstneriske arbejde også motorikken. Det at holde på en (farve)blyant, at folde papir og lægge ting og genstande udfordrer kroppen på mange forskellige måder både fin- og grovmotorisk. Nogle gange må man bruge hele kroppen for at løse opgaven, andre gange kræver det blot en enkelt legemsdel. Disse mange forskellige bevægelsesmønstre fremmer bevægelsessikkerheden og balancesansen. Det er alt sammen med til at styrke det enkelte barns selvtillid, identitet og selvværd og øger den sociale og emotionelle kompetence internt i gruppen.

I dansk-tyske børnehavesamarbejder kan kunst også opmuntre børn til at se på et bestemt emne fra forskellige perspektiver og dermed fremme den gensidige forståelse. Samtidig kan de kunstværker, som børnene skaber, være et udgangspunkt for at lære hinanden at kende, for dialog og for leg.

Samarbejdet på tværs af grænsen

Fælles tema

Til et dansk-tysk forløb for dagtilbud vil et fælles tema være oplagt, som begge institutioner kan arbejde med uafhængigt af hinanden. Det vil give berøringsflader for både børn og voksne til det efterfølgende fælles møde, og de vil med sikkerhed også blive overrasket over de mange forskellige fortolkninger af samme tema.

Og hvad med sproget?

Det er ikke bydende nødvendigt, at alle pædagoger og børn behersker begge sprog. Det er ikke nogen forudsætning at tale begge sprog, selv om det selvfølgelig ville være en fordel og ønskeligt i det grænseoverskridende samarbejde. Det er vigtigere, at den indbyrdes kemi passer, og at institutionerne har lyst til dansk-tysk samarbejde, og at kunstneren godt kan lide at arbejde med mindre børn.

I dansk-tyske projekter vil det være en stor fordel for kunstneren at føle sig tryk på begge sprog og at kunne udtrykke sig sikkert. Så kan kunstneren yde god støtte i den kunstneriske proces og i samarbejdet mellem den danske og den tyske institution og være behjælpelig, hvis der opstår udfordringer med kommunikationen.

01 | Introduktion til forløbet

Indhold:

- ✓ Kunstprojekter i jeres dagtilbud
- ✓ Eksempel på et forløb
- ✓ Temaforslag

Kunstprojekter i jeres dagtilbud

Kunstaktioner er optimale, når børnehavens dannelsesopgaver skal varetages, og det kan gøres på en utvungen måde og næsten i forbifarten. Der kan f.eks. udelukkende arbejdes med materialer fra naturen, når former og farver skal behandles. Der kan lægges mandalaer eller opdages former i naturen, der kan arbejdes videre med. Ved bogstavindlæring kan bogstaverne lægges ved hjælp af grene og blade eller ridses i jorden med forskellige materialer. Når alle de kunstneriske aktioner er forbi, har børnene deres egne værker foran sig. De kan se, føle, høre, lugte og måske sågar smage, hvad de har skabt alene eller i gruppen. Deres arbejde er bogstaveligt talt blevet håndgribeligt. Det færdige kunstværk understøtter dem i at være stolte over det, de selv har lavet.

I dansk-tyske samarbejder mellem dagtilbud kan kunst afdække forskelle og ligheder og synliggøre over for børnene, hvor forskelligt man kan gengive ting ved hjælp af kunst, og hvordan den kan være udgangspunkt for leg og dialog.

Eksempel på et forløb

Forberedelse

Kontakt mellem dagtilbud og kunstner

- Fælles møde for at lære hinanden at kende, fastlægge tema og datasætte møder

- Gennemgang af materialer og besigtigelse af lokaler

- Evt. ansøgning til transportpuljen (se side 12)

Under samarbejdet

Forberedelse og gennemførelse af møderne med partnerinstitutionen og kunstneren, bl.a. lege, så børnene kan lære hinanden at kende

- Løbende afstemning af forventninger og evaluering

- Evt. inddragelse af forældrene

- Evt. afholdelse af fernisering

- Evt. invitation af vigtige personer og pressen

Opfølgning

Udveksling af billeder og indtryk med partnerinstitutionen

- Fælles evaluering

- Evt. slutrapport til transportpuljen

Temaforslag

Farve, form, struktur, lyd og lugt

Intet materiale er ubrugeligt, når man skal lære noget om farver, form, struktur, lyd og lugt. Alt, hvad der omgiver os, består af en eller flere af disse komponenter. Ofte registrerer vi ikke længere bevidst alle disse detaljer på grund af det væld af ting, der omgiver os. Derfor skal der arbejdes med ting, vi møder i hverdagen. F.eks. med legetøj, gryder, pander, gamle lagner eller ting, der er blevet smidt væk og som vi finder i naturen. Alle materialer føles forskelligt, de lugter anderledes, og farvernes intensitet er forskellig alt afhængig af overfladen. Det skal der ses nærmere på og læres mere om.

Skrive kan man alle steder og altid

Der kan produceres bogstaver med alle former for materialer og i alle størrelser, varigt eller forgængeligt. De kan lægges, kradses, ridses, støbes, eller der kan tages aftryk af dem. Der skabes vidt forskellige resultater med forskellige „skriveredskaber“.

Fortællestier – fortælle historier

En kendt historie f.eks. fra ens egen egn oversættes til billeder. Først tales, males og limes der, og historien skabes som billede eller plastisk værk ved hjælp af fantasien. Alt er muligt! Inspiration kan tilgås på www.kulturfokus.dk.

02 | Projektforberedelse

Inhold:

✓ Tips til samarbejdet – Sådan kommer I i gang

✓ Tjekliste til dagtilbud

Tips til samarbejdet – Sådan kommer I i gang

Samarbejdet mellem kunstner og pædagoger baserer på gensidig nysgerrighed, åbenhed og tillid. Her er interessen for processen og tilliden til, at der bliver skabt et resultat, i højsædet – uanset hvordan det ender ud.

Det anbefales at afholde et indledende møde i børnehaven. Her kan de voksne aktører lære hinanden at kende, drøfte eventuelle temaønsker og sammen udforske det sted, hvor børnene skal arbejde, herunder inspicere materialer og værktøj. En klar opgavefordeling for samarbejdet på forhånd vil gøre samarbejdet i projektet lettere.

Tjekliste til dagtilbud

1

Partnerinstitution

Ved et fælles dansk-tysk projekt:

Kontakt til og aftale med et dagtilbud på den anden side af grænsen.

2

Kunstner

Kontakt og aftale med en kunstner, som I selv vælger. Efter anmodning til kulturregion@region.dk kan I få tilsendt en liste over relevante kunstnere.

3

Transportpulje

Ved grænseoverskridende møder:

Ansøgning til transportpuljen med henblik på finansiering. Her skal I være opmærksom på, at det kan tage mindst fire uger. Bagerst i hæftet er der opført muligheder for finansiering.

4

Personale

2-4 ledsagende voksne (alt afhængig af gruppens størrelse), som kan støtte børnene med det håndværksmæssige.

5

Temaønsker

Hvis der skal arbejdes med et bestemt dannelsesmål, drøftes temaønsker med kunstneren.

6

Organisering af lokaler

Hvis der skal arbejdes indendørs, skal det være et lokale, som godt må blive snavset, og hvor man i bedste fald kan opbevare påbegyndte værker sikkert indtil næste gang.

7

Værktøj og materialer

Materialer og værktøj som f.eks. farver, papir, stoffer, uld, perler, sakse, limpistoler etc. Alt forhåndenværende i børnehaven kan benyttes. Til den kreative proces er det ikke nødvendigt at indkøbe nye, dyre materialer.

8

Tidsplan

En tidsramme på tre timer pr. møde.

9

Møder

Minimum tre møder, så der kan blive opbygget gensidig tillid, og børnenes udholdenhed og fokus kan blive styrket.

03 | Under projektet

Inhold:

Sådan arbejder I sammen

Sådan kan I præsentere jeres resultater

Sådan arbejder I sammen

Det bringer kunstneren med

Kunstneren skal synes, at det er sjovt at arbejde med børn i alderen fra to år og deres pædagoger. Kunstneren drøfter jeres temaønsker for bestemte dannelsesmål med jer og udvikler med afsæt heri egnede moduler sammen med jer. Hvis der måtte være behov for det, kan kunstneren også give jer opgaver, der skal arbejdes videre med, når kunstneren ikke er til stede.

Ellers er alt, hvad der kræves for et vellykket forløb, at alle er nysgerrige, lidt fantasi, frirum til at eksperimentere og glæde ved at arbejde i fællesskab.

Dialog, dialog, dialog...

Under samarbejdet er det vigtigt hele tiden at tale med hinanden og have spørgsmålene: HVEM? HVORDAN? HVAD? HVORFOR i baghovedet. Som afslutning på alle møder vil et kort feedback med en grov plan for næste møde og/eller idéer, der kan arbejdes videre med uden kunstner i mellemtiden, være en god idé.

Mødet mellem børnene

Første gang børnene fra de to institutioner skal lære hinanden at kende, kan I understøtte blandingen af grupperne ved hjælp af accessoires, som hvert barn selv har lavet i projektet. Det kan være en identisk genstand som f.eks. en tryllestav, der har med det fælles tema at gøre. Ved at vise de medbragte accessoires frem for hinanden, vil børnene lettere kunne indgå i fælles leg.

Sådan kan I præsentere jeres resultater

Slutproduktet er lige så mangfoldigt som de kunstneriske midler, der kan gøres brug af. Det afhænger af projektets varighed og de økonomiske midler, hvor meget der gøres ud af præsentationen af resultatet. Det kan munde ud i større eller mindre midlertidige eller længerevarende udstillinger. Der kan inviteres politikere, folk fra kommunen, pressen og selvfølgelig børnenes familiemedlemmer og venner med til præsentationen. I grænseoverskridende projekter vil en fælles fest på begge sider af grænsen altid være kronen på værket.

04 | Økonomi, støtte og tips

Inhold:

- ✓ Støtte gennem transportpuljen
- ✓ Eksempler på aktiviteter
- ✓ Ansøgninger med og uden partner
- ✓ Eksempler på mødesteder

Økonomi og mulig støtte fra transportpuljen

Transportpuljen finansieret af Interreg Deutschland-Danmark støtter dansk-tyske møder mellem børn og unge til og med 26 år. Der ydes også tilskud til ture til nabolandet, der har formidling af nabolandets samfundsforhold, kultur, sprog eller natur som formål. Ansøgerne skal beslutte sig for, om de mødes med en partnerinstitution eller vil opleve nabolandet uden partner.

Ansøgninger med eller uden partnerinstitution

Ansøgninger med partnerinstitution

Et besøg hos den anden institution eller et andet relevant eksternt sted pr. dagtilbud. Institutionerne mødes sammen med kunstneren én gang i hver institution eller det eksterne sted og arbejder kreativt om forhåndsaftalte temaer.

Pr. møde skal der indsendes én ansøgning til transportpuljen.

Vigtigt: Mødernes indhold skal være forskelligt, og forskelligheden skal fremgå tydeligt af ansøgningen. Hvis der indsendes fornyede ansøgninger, er det vigtigt ikke bare at overtage idéen fra den foregående ansøgning, men bringe nye impulser i spil og modificere ansøgningen.

Ansøgninger uden partnerinstitution

Transportpuljen giver også mulighed for at gennemføre en tur til den anden side af grænsen uden partnerinstitution. Her kan den enkelte institution individuelt besøge et sted på den anden side af grænsen, hvor kunstneren så er kreativ sammen med børnene. Stedet bør vælges således, at der er en grund til at krydse grænsen, dvs. den skal kunne formidle særlige aspekter af nabolandet.

Eksempler på aktiviteter

1. Det danske dagtilbud mødes med kunstneren et relevant sted på tysk side og arbejder kunstnerisk med et bestemt tema.

2. Det tyske dagtilbud mødes med kunstneren et relevant sted på dansk side og arbejder kunstnerisk med et bestemt tema.

3. Den danske og den tyske institution mødes i den danske institution eller et eksternt sted sammen med kunstneren til fælles leg og for at spise og lave kunst sammen.

4. Den danske og den tyske institution mødes i den tyske institution eller et eksternt sted sammen med kunstneren til fælles leg og for at spise sammen og præsentere resultaterne af de foregående møder.

Eksempler på mødesteder

Med partnerinstitutionen eller aktiviteter uden partnerinstitution

BEMÆRK: Stederne bør afklares med kunstneren på forhånd, så de er relevante for aktiviteten og kan give børnene indblik i nabolandets kultur og natur.

På begge sider af grænsen:

moser, skove, grænseovergange (f.eks. Skomagerhus) og grænsesten, kirken i den by, hvor partnerinstitutionen ligger, Gammelå / Gammelau som naturligt grænseforløb ved Pebersmarkvej

På dansk side:

Gråsten Slot og slotsparken, Kollund Naturunivers, Gendarmstien, Højer Sluse, Kruså Tunneldal, Frøslev Plantage, Vidå Sluse, Hjerpsted, Augustiana Kunsthø & Kunstpark

På tysk side:

Glücksburg Slot og slotsparken, naturbeskyttelsesområdet Rickelbüller Koog, Niehuuser See (Nyhus Sø), naturreservatet Geltinger Birk, naturområdet Fröruper Berge, Wildstaudengarten „ARTEN EDEN“ (have med vilde stauder) i Eggebek, Mikkelberg Center for nordisk kunst og cricket i Hattstedt

Via transportpuljen kan der søges om faste satser til aktiviteter, som kan anvendes til at medfinansiere en kunstner. Størrelsen af tilskuddet er afhængig af gruppestørrelsen.

Egenfinansiering:

Institutionerne kan naturligvis også afholde udgifterne til besøg af kunstneren ved egenfinansiering. I så fald bedes I kontakte kunstneren direkte.

Yderligere information og ansøgningsskemaet kan tilgås på
<https://www.interreg-de-dk.eu/dk/vi-fremmer/borgerprojektfond/>

